

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“-ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2015

YEARBOOK

2015

ГОДИНА 6

VOLUME VI

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2015
YEARBOOK**

ГОДИНА 6

VOLUME VI

**GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF PHILOLOGY**

За издавачот:

Проф д-р Драгана Кузмановска

Издавачки совет

проф. д-р Саша Митрев
проф. д-р Блажо Боев
проф. д-р Лилјана Колева-Гудева
проф. д-р Виолета Димова
проф. д-р Јованка Денкова
проф. д-р Билјана Ивановска
доц. д-р Нина Даскаловска
проф. д-р Махмут Челик
доц. д-р Ранко Младеноски
м-р Ристо Костуранов

Редакциски одбор

проф. д-р Јованка Денкова
проф. д-р Виолета Димова
проф. д-р Луси Караниколова
проф. д-р Толе Белчев
проф. д-р Билјана Ивановска
доц. д-р Марија Кусевска
доц. д-р Нина Даскаловска
доц. д-р Марија Кукубајска
доц. д-р Драгана Кузмановска
виш лектор м-р Снежана Кирова
м-р Весна Коцева

Главен уредник

доц. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

доц. д-р Ева Ѓорѓиевска

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)
лектор м-р Биљана Петковска
(англиски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“–Штип
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ 10-А
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Editorial board

Prof. Sasa Mitrev, Ph. D.
Prof. Blazo Boev, Ph. D.
Prof. Liljana Koleva Gudeva, Ph. D.
Prof. Violeta Dimova, Ph. D.
Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph. D.
Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph. D.
Docent Nina Daskalovska, Ph.D.
Docent Mahmut Celik, Ph.D.
Docent Ranko Mladenovski, Ph.D.
Risto Kosturanov, M. A.

Editorial staff

Ass. Prof. Jovanka Denkova, Ph. D.
Prof. Violeta Dimova, Ph. D.
Ass. Prof. Lusi Karanikolova, Ph. D.
Ass. Prof. Tole Belcev, Ph. D.
Ass. Prof. Biljana Ivanovska, Ph. D.
Docent Marija Kusevska, Ph.D.
Docent Nina Daskalovska, Ph.D.
Docent Marija Kukubajska, Ph.D.
Docent Dragana Kuzmanovska, Ph.D.
Senior Lecturer Snezana Kirova, M.A.
Vesna Koceva, M.A.

Managing editor

Docent Svetlana Jakimovska, Ph.D.

Editor in chief

Docent Eva Gjorgjievska, Ph.D.

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasovska
(Macedonian)
Lecturer Biljana Petkovska, M.A.
(English)

Technical editor

Slave Dimitrov

Address of the editorial office

Goce Delcev University – Stip
Faculty of philology
Krste Misirkov 10-A
PO box 201, 2000 Štip,
R. of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Јазик

д-р Марија ЛЕОНТИЌ ПОТЕКЛО, АДАПТАЦИЈА И СЕМАНТИКА НА ТУРСКИОТ СУФИКС -лак /-lik/ (-lik, -lik, -luk, -lük) ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК Marija LEONTIC, Ph. D. ORIGIN, ADAPTATION AND SEMANTICS OF THE TURKISH SUFFIX -лак /-lik/ (-lik, -lik, -luk, -lük) IN TURKISH AND MACEDONIAN LANGUAGE	11
Делфина ЈОВАНОВА НИКОЛЕНКО д-р Луси КАРАНИКОЛОВА-ЧОЧОРОВСКА СЕМАНТИКАТА НА ЈАЗИКОТ ВО РУБРИКАТА „САКАМ ДА КАЖАМ“ ВО ДНЕВНИОТ ВЕСНИК „ВЕСТ“ Delfina JOVANOVA NIKOLENKO I Lusi KARANIKOLOVA – COCOROVSKA, PhD2 THE SEMANTICS OF THE LANGUAGE IN THE RUBRIC „SAKAM DA KAZAM“ IN THE DAILY NEWSPAPER „VEST“	21
д-р Јаготка СТРЕЗОВСКА д-р Билјана ИВАНОВСКА ЛИНГВИСТИЧКИ ОСВРТ КОН ТУЃИТЕ ЗБОРОВИ И ЗАЕМКИТЕ ВО СТРУЧНИОТ ЛЕКСИЧКИ ФОНД НА ЈАЗИКОТ д-р Jagotka STREZOVSKA, PhD д-р Biljana IVANOVSKA, PhD LINGUISTIC REVIEW TOWARDS FOREIGN AND LOANWORDS IN THE PROFESSIONAL LEXICAL LANGUAGE FOND.	29
м-р Наталија ПОП ЗАРИЕВА м-р Крсте ИЛИЕВ ВЛИЈАНИЕТО НА ИНТЕРНЕТОТ ВРЗ ЈАЗИЧНАТА КУЛТУРА, КОГНИТИВНИОТ И АКАДЕМСКИОТ РАЗВОЈ НА МЛАДИТЕ Natalija POP ZARIEVA Krstel ILIEV THE INFLUENCE OF THE INTERNET ON THE LANGUAGE CULTURE, THE COGNITIVE AND ACDEMIC DEVELOPMENT OF THE YOUNG	39
м-р Македонка ДОДЕВСКА д-р Веселинка ЛАБРОСКА ПРЕГЛЕД НА ЛЕКСИКАТА НА ОВЧЕПОЛСКИОТ ДИЈАЛЕКТ И НА СЛОВЕНЕЧКОГОРИШКИОТ (ГОРИЧАНСКИ) ДИЈАЛЕКТ СПОРЕД ПОТЕКЛОТО Makedonka DODEVSKA, Mr. Veselinka LABROSKA, Ph. D. THE REVIEW OF THE LEXICAL VOCABULARY OF THE OVCHE POLE DIALECT AND SLOVENIAN GORISHKI – GORICHANSKI DIALECT	47

д-р Билјана ИВАНОВСКА д-р Марија КУСЕВСКА д-р Нина ДАСКАЛОВСКА м-р Татјана УЛАНСКА д-р Лилјана МИТКОВСКА Моника ЦЕНОВА Викторија КРСТЕВСКА ПРОЕКТОТ „УЛОГАТА НА ЕКСПЛИЦИТНИТЕ ИНСТРУКЦИИ ЗА СТЕКНУВАЊЕ ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА ПРИ УЧЕЊЕТО АНГЛИСКИ И ГЕРМАНСКИ ЈАЗИК“ И НЕГОВО ПРЕТСТАВУВАЊЕ	53
---	----

д-р Марија КУСЕВСКА УЛОГАТА НА МОДАЛНИТЕ ГЛАГОЛИ КАКО УБЛАЖУВАЧИ ВО АНГЛИСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК Marija Kusevska USE OF MODAL VERBS FOR MITIGATION IN ENGLISH AND MACEDONIAN	61
---	----

д-р Светлана ЈАКИМОВСКА МЕТОДИ НА ТЕРМИНОЛОШКАТА РАБОТА Svetlana JAKIMOVSKA, Ph. D. TERMINOLOGY METHODS	71
--	----

д-р Даринка МАРОЛОВА д-р Драгана КУЗМАНОВСКА ПОВЕКЕЗНАЧНОСТ ВО МАКЕДОНСКИОТ И ВО ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК Darinka, MAROLOVA Dragana KUZMANOVSKA AMBIGUITY IN MACEDONIAN AND IN GERMAN LANGUAGE	81
--	----

Assist. Prof. Marija EMILIJ KUKUBAJSKA, PhD Tatjana Ilievska, M.A. candidate A FABIAN SOCIETY, FRANKFURT SCHOOL: UTOPIA, DYSTOPIA, “REALITY”	91
---	----

Катерина, СТОЈАНОВСКА д-р Марија, КУСЕВСКА ПИЦИН И КРЕОЛСКИ ЈАЗИК Katerina, STOJANOVSKA Docent Marija, KUSEVSKA PhD. PIDGIN AND CREOLE LANGUAGE	103
--	-----

----- *Книжевност*

м-р Марија КРСТЕВА м-р Драган ДОНЕВ ТЕМАТСКИТЕ ПРЕОКУПАЦИИ ВО „ДОЛГА ЦРНЕЧКА ПЕСНА“ НА РИЧАРД РАЈТ Marija Krsteva Dragan Donev THEMATIC PREOCCUPATIONS IN RICHARD WRIGHT’S „LONG BLACK SONG“	113
---	-----

д-р Ранко МЛАДЕНОСКИ д-р Толе БЕЛЧЕВ МАКЕДОНСКИ ПОЕМИ И ЕПОВИ ЗА НАЈСЛАВНИОТ МАКЕДОНСКИ КРАЛ Ranko Mladenoski, Ph. D. Tole Belcev, Ph. D. MACEDONIAN POEMS AND EPICS ABOUT THE MOST FAMOUS MACEDONIAN KING	119
Пацка ТАСЕВА д-р Толе БЕЛЧЕВ ЕСТЕТСКАТА ФУНКЦИЈА НА СИМБОЛОТ ВО „БЕЛИ МУГРИ“ ОД РАЦИН Paska TASEVA Tole BELCEV, Ph. D. AESTHETIC FUNCTION OF SYMBOLS IN “WHITE DAWNS” BY RACIN.....	131
д-р Луси КАРАНИКОЛОВА-ЧОЧОРОВСКА ПОРТРЕТИРАЊЕ ПРЕКУ ДЕСКРИПЦИЈА (За портретите на Францка и Лојзе во романот „На пругорнината“ од Иван Цанкар) Lusi Karanikolova – Cocorovska, PhD PORTRAYAL THROUGH DESCRIPTION (About the portrayals of Francka and Lojze in the novel “Na prugorninata” by Ivan Cankar)	141
Сања СПАСКОВА д-р Толе БЕЛЧЕВ НАРАТОРИТЕ И ФОКАЛИЗАТОРИТЕ ВО РОМАНОТ „СМРТТА НА ДИЈАКОТ“ ОД ДРАГИ МИХАЈЛОВСКИ Sanja Spaskova Tole Belcev, Ph. D. NARRATORS AND FOCALIZERS IN THE NOVEL ‘THE DEATH OF THE NOVICE’ BY DRAGI MIHAJLOVSKI	151
д-р Јованка ДЕНКОВА ИЗМИСЛУВАЊЕ ИЛИ РЕАЛНОСТ НА ДЕТСКИОТ СВЕТ Jovanka DENKOVA, Ph.D. FANTASY OR REALITY OF THE CHILD’S WORLD	161
д-р Ева ЃОРЃИЈЕВСКА Canone inverso или за уметноста и бескрајот (критички осврт на романот од Паоло Мауренсиг) Eva GJORGJIEVSKA, PhD Canone inverso or the art and the infinity (Critical review on the novel of Paolo Maurensig).....	169
Данче СТЕФАНОВСКА д-р Толе БЕЛЧЕВ НАРАТОРИТЕ ВО „ЌЕРКАТА НА МАТЕМАТИЧАРОТ“ ОД ВЕНКО АНДОНОВСКИ Danche STEFANOVSKA Tole BELCEV, Ph. D. NARRATORS IN „THE DAUGHTER OF THE MATHEMATICIAN” BY VENKO ANDONOVSKI	175

д-р Ева ЃОРЃИЕВСКА м-р Јована КАРАНИКИЌ КАРЛО ГОЛДОНИ И РЕФОРМАТА НА ИТАЛИЈАНСКИОТ ТЕАТАР Eva GJORGJEVSKA, PhD Jovana KARANIKIKJ, MA CARLO GOLDONI AND THE REFORM OF ITALIAN THEATER	185
---	-----

м-р Крсте ИЛИЕВ м-р Наталија ПОП ЗАРИЕВА ИСКУШЕНИЕТО И СПАСЕНИЕТО ВО СЕР ГАВЕЈН И ЗЕЛЕНИОТ ВИТЕЗ Krste ILIEV Natalija POP ZARIEVA TEMPTATION AND SALVATION IN SIR GAWAIN AND THE GREEN KNIGHT	191
---	-----

м-р Милена РИСТОВА-МИХАЈЛОВСКА ЕДНО ДРАМСКО ЧИТАЊЕ НА БАЛКАНОТ ВО „СЛОВЕНСКИОТ КОВЧЕГ“ НИЗ БЕЛА, ЛИКОТ-НОМАД Milena RISTOVA-MIHAILOVSKA, MA DRAMA READING OF THE BALCAN PENINSULA IN ‘SLAV CASKET’ THROUGH BELA, THE NOMAD CHARACTER	197
---	-----

Проф. д-р Луси КАРАНИКОЛОВА-ЧОЧОРОВСКА ДЕСКРИПТИВНИТЕ „СЛИКИ“ ВО РОМАНОТ „СЕЛИДБИ“ ОД МИЛОШ ЦРЊАНСКИ Lusi KARANIKOLOVA – COCOROVSKA, PhD DESCRIPTIVE “PICTURES” IN THE NOVEL “SELIDBI” BY MILOS CRNJANSKI	207
--	-----

Дидактика

м-р Биљана ИВАНОВА д-р Драгана КУЗМАНОВСКА м-р Снежана КИРОВА м-р Татјана УЛАНСКА ЗОШТО ДА СЕ УЧАТ СТРАНСКИТЕ ЈАЗИЦИ? Biljana Ivanova, M.A. Dragana Kuzmanovska PhD. Snezana Kirova M.A. Tatjana Ulanska M.A. WHY LEARNING FOREIGN LANGUAGES?	223
--	-----

Магдалена БАТЕВСКА д-р Нина ДАСКАЛОВСКА ЗА КОМПЛЕКСНОСТА НА ИЗУЧУВАЊЕ НОВИ ЗБОРОВИ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ Magdalena BATEVSKA Nina DASKALOVSKA ON THE COMPLEXITY OF LEARNING NEW WORDS IN ENGLISH LANGUAGE INSTRUCTION	229
---	-----

Марија КУЛАКОВА д-р Нина ДАСКАЛОВСКА ИНТЕГРИРАЊЕ НА МОДЕРНАТА ТЕХНОЛОГИЈА ВО НАСТАВАТА ПО АНГЛИСКИ ЈАЗИК Marija Kulakova Nina Daskalovska, Ph.D. INTEGRATING MODERN TECHNOLOGY INTO ENGLISH LANGUAGE TEACHING	239
м-р Марија Тодорова м-р Весна Коцева АНКСИОЗНОСТ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИК Marija, Todorova Vesna, Koseva FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM ANXIETY	253
д-р Виолета ДИМОВА д-р Махмут ЧЕЛИК Умит СУЛЕЈМАНИ ИСТРАЖУВАЧКИТЕ МЕТОДИ И ТЕХНИКИ – ОСНОВЕН УСЛОВ ЗА ОСТВАРУВАЊЕ НА КОГНИТИВНАТА НАСТАВА ВО ПАРАЛЕЛНИТЕ СО ТУРСКИ НАСТАВЕН ЈАЗИК Violeta DIMOVA, Ph. D Mahmut CELIK, Ph. D Umit SULEIMANI RESEARCH METHODS AND TECHNIQUES – MAIN CONDITION FOR COGNITIVE EDUCATION IN CLASSES WITH INSTRUCTION IN TURKISH LANGUAGE	259
Анжела НИКОЛОВСКА ИНТЕГРИРАЊЕ НА ВОКАБУЛАРОТ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ Anzela NIKOLOVSKA INTEGRATION OF VOCABULARY INSTRUCTION INTO FOREIGN LANGUAGE TEACHING	265
д-р Билјана ИВАНОВСКА „BLENDED LEARNING“ КАКО МЕТОД ВО ИЗУЧУВАЊЕТО СТРАНСКИ ЈАЗИК ВО СТРУКА Biljana IVANOVSKA, Ph. D. BLENDED LEARNING“ AS A METHOD WHILE LEARNING A FOREIGN LANGUAGE	273

Магдалена БАТЕВСКА¹
д-р Нина ДАСКАЛОВСКА²

ЗА КОМПЛЕКСНОСТА НА ИЗУЧУВАЊЕ НОВИ ЗБОРОВИ ВО НАСТАВАТА ПО СТРАНСКИ ЈАЗИЦИ

Апстракт: За да можат успешно да комуницираат на кој било странски јазик, потребно е учениците да поседуваат определен фонд на зборови на тој јазик, т.е. определен вокабулар кој соодветствува на нивното јазично ниво во рамките на Заедничката европска референтна рамка за јазици. Токму ова е една од примарните цели на наставата по англиски јазик, да ги оспособи учениците за успешна комуникација на англиски јазик во различни ситуации, да ги поттикне учениците за понатамошно рецептивно и продуктивно користење на странскиот јазик и непрекинато збогатување на веќе постоечкиот лексички фонд. Па, одовде несомнено произлегува дека суштината на еден јазик е неговиот вокабулар, а успешното совладување на јазичните вештини: читање, слушање, зборување и пишување, кај учениците, е директна последница на постојано учење и збогатување на нивниот фонд на зборови. Во овој труд се дефинираат термините „вокабулар» и „збор», се дава преглед на тоа што значи да се знае еден збор и кои аспекти на знаење на зборот ги опфаќа. Понатаму, ќе се разгледа како изучувањето на вокабуларот влијае врз целокупните јазични вештини. Поради комплексниот процес и аспекти на учење и поучување на вокабуларот на кој било странски јазик потребна е имплементација на систематски стратегии и методи како од страна на учениците, така и од страна на наставниците, нови,современи и збогатени методи кои ќе им помогнат на учениците полесно и долгорочно да го консолидираат потребниот вокабулар.

Клучни зборови: *вокабулар, видови на вокабулар, збор, аспекти на знаење на зборот, јазични компоненти, комуникација.*

¹ Постдипломец на Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип

² Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип

Magdalena BATEVSKA³

Nina DASKALOVSKA⁴

ON THE COMPLEXITY OF LEARNING NEW WORDS IN ENGLISH LANGUAGE INSTRUCTION

Abstract: In order to communicate successfully in any foreign language, it is necessary that students know a certain number of words in that language, i.e. a set of vocabulary corresponding to their level as indicated by the Common European Framework of Reference for Languages. This is one of the primary objectives of English language instruction: to equip students for successful communication in the English language in different situations, to motivate students for further receptive and productive use of the foreign language and for continual expansion of their vocabulary. Therefore, the essence of one language is its lexicon and students' successful mastering of the language skills: reading, listening, speaking and writing is a direct result of continuous learning and enriching their vocabulary. This paper gives an outline of what it means to know a word and what aspects of word knowledge it covers. Additionally, it discusses how vocabulary learning impacts the overall language skills. Due to the complex process of vocabulary acquisition and the different aspects of word knowledge that need to be acquired, it is necessary to implement appropriate strategies and methods that will assist students in consolidating their vocabulary knowledge more easily and more thoroughly.

Key words: *vocabulary, types of vocabulary, word, aspects of word knowledge, language components, communication.*

1. Вовед

Успешното изучување на кој било странски јазик е долготраен процес кој бара постојано надоградување на постоечкото знаење, посветеност и непрекинат труд. Тој процес опфаќа усвојување на многу содржини како што се: азбуката, изговорот, граматиката, одреден фонд на зборови, како и совладување на вештините на зборување, пишување, читање и слушање.

Многу лингвисти и теоретичари се обидуваат да ја издвојат најважната компонента во изучувањето на странски јазици. Меѓутоа, комплексноста и меѓусебната поврзаност на овие содржини или компоненти на јазикот не го дозволуваат тоа целосно. Како и да е, улогата и важноста на изучувањето на вокабуларот е сосема јасна за голем број лингвисти и едукатори. Но, не било отсекогаш вака во историјата на усвојувањето на странски јазици. Во 1980, Пол Меара (Meara, 1980: 1) истакнал дека изучувањето на вокабуларот е „занемарен аспект во изучувањето на странски јазици”. Фолс (Folse, 2004) исто така потврдува дека многу години сè до средината на 90-тите години на минатиот век наставниците и истражувачите ја потценувале примарната улога на вокабуларот

³ Postgraduate at the Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip

⁴ Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip

во учењето на странски јазици. Се разбира, совладувањето на кој било странски јазик не може да биде сведено единствено на учење нови зборови, но од друга страна пак Мекарти (McCarthy, 1990: viii) објаснува дека „без ралика колку добро учениците ќе ја научат граматиката, колку добро ќе ги совладаат фонемите на странскиот јазик, без зборови со коишто ќе можат да искажат мноштво значења, значенска комуникација на странскиот јазик не може да постои”. Ваквите ставови ги поддржуваат и продолжуваат да ги докажуваат голем број лингвисти, теоретичари и практичари. Дека совладувањето на вокабуларот е сржта, основата во усвојувањето на англискиот јазик потврдува и Вилкинс (Wilkins, 1972: 111-112), кој како што вели „без познавање на граматиката на еден јазик малку може да се каже, но без вокабулар ништо не може да се каже”, додека пак Хармер (Harmer, 1991: 153) истакнува дека „граматичките структури го градат скелетот на јазикот, но вокабуларот ги претставува виталните органи”.

Во последните неколку години поучувањето на нови зборови стана важен дел од наставната програма по англиски јазик, со тоа што секојдневно и редовно на учениците им се презентира соодветен вокабулар, се разбира во согласност со нивното јазично ниво, кој ќе им овозможи успешно да го користат странскиот јазик во пишана и усна комуникација. Често се потенцира фактот дека учениците се во можност да комуницираат иако не го следат пропишаниот ред на зборовите во реченицата, или пак не ги изговараат зборовите сосема точно, или не ги користат коректно граматичките правила, но доколку учениците не го користат точниот збор во дадена ситуација тогаш не може да се оствари каков било успешен комуникациски чин. Како последица на ваквите ставови, учениците би требало да направат свесен напор да го збогатуваат својот вокабулар не само во училиницата туку и надвор од училишните рамки. За успешно и ефикасно совладување на странскиот јазик, во овој случај англискиот, учениците се изложени на тој јазик на многу начини и во многу околности, а целта на наставниците е да ги поттикнуваат учениците кон самостојно и опсежно/опширно учење.

Во обид да се докаже и нагласи колку е значајно усвојувањето и збогатувањето на англискиот вокабулар за целокупната јазична компетенција на еден ученик, огромен број теоретичари и практичари реализирале многубројни истражувања, усвоиле различни теории, структурни рамки, класификации итн. Сево ова, всушност, покажало колку е тешко да се дефинира поимот „вокабулар”, дека постојат неколку видови вокабулар и колку всушност е комплексно знаењето на еден збор, земајќи предвид дека постојат повеќе аспекти на знаење на еден збор. Исто така, се утврдило дека ефикасното совладување на четирите јазични вештини: зборување, пишување, слушање и читање во голема мера зависи од обемот на усвоениот лексички фонд. Во продолжение на овој труд ќе се даде краток осврт и преглед на гореспоменатите прашања.

2. Дефиниција за „вокабулар” и видови вокабулар

Кога ќе се спомене поимот „вокабулар” прво нешто што на сите ни паѓа на ум е долга листа на зборови. Но, ова звучи премногу едноставно за да биде вистинито. Вокабуларот на еден јазик опфаќа многу повеќе од само зборови. Според Фолс (Folse, 2004: 2-10) поимот вокабулар вклучува: 1) единечни

зборови (single words), 2) утврдени фрази (set phrases), 3) променливи фрази (variable phrases), 4) фразални глаголи (phrasal verbs) и 5) идиоми (idioms).

Лингвистите издвојуваат четири вида на вокабулар, имено: вокабулар за слушање, за зборување, за читање и за пишување. Поимите сугерираат дека вокабуларот за слушање се однесува на зборовите што ги знаеме за да го разбереме тоа што го слушаме. Вокабуларот за зборување ги опфаќа зборовите кои се употребуваат при усна комуникација. Зборовите кои ги разбираме кога читаме го претставуваат вокабуларот за читање. Важно е сепак да се напомене дека можеме да читаме и разбереме многу зборови кои не ги употребуваме активно во нашиот вокабулар за зборување. И на крај се зборовите кои ги употребуваме за да комуницираме во пишана форма т.е. вокабулар за пишување. Грејвс и соработниците (Graves et al., 2012: 11) истакнуваат дека постои совпаѓање или преклопување на овие четири вокабулари, но тие во никој случај не се исти и дека во процесот на јазично изучување соодносот и врската меѓу овие вокабулари се менува.

Понатаму, овие видови на вокабулар се класифицираат во две групи и тоа: *продуктивен (експресивен)* е термин кој се споменува од страна на Graves et al., 2012) и *рецептивен вокабулар* (Nation, 2001: 24-25). Нејшн истакнува дека овие два вида на вокабулар наметнуваат различни ментални процеси спротивни еден на друг. Имено, употребата на рецептивниот вокабулар значи препознавање/идентификување на формата на зборот при слушање или читање и дури тогаш утврдување на неговото значење. Употребата на продуктивниот вокабулар значи потреба да се искаже нешто значенско во усна или пишана форма, да се пронајде зборот со точно значење и да се продуцира соодветна говорна или пишана форма на зборот. Друга често употребувана терминологија е *значенски/орален вокабулар* којшто се однесува на веќе споменатите вокабулари за слушање и зборување и *книжевен вокабулар* кој ги вклучува вокабуларите за читање и пишување (Pikulski & Templeton, 2004).

Од овде, произлегува една друга суштинска проблематика која лингвистите и теоретичарите непрестано се обидуваат да ја расветлат, а тоа е *Што всушност значи да се знае еден збор? Кои аспекти ги опфаќа?*

3. Што значи да се знае еден збор?

Многумина веруваат дека да се знае еден збор значи да се знае неговото значење и форма. Но, да се знае еден збор е многу повеќе и покомплицирано од ова. Многу лингвисти и едукатори во последните неколку декади се обидуваат да дадат детален и исцрпен одговор на тоа кои сè аспекти го сочинуваат „знаењето“ на еден збор. И покрај сите напори не постои една единствена теорија или класификација со која ќе се заокружат и утврдат сите истражувања и теории кои се занимаваат со таа проблематика.

Зборовите не се засебни/посебни јазични единици, тие имаат различни и комплексни карактеристики (Schmitt, 2002). Многу ученици сметаат дека знаењето на еден збор значи само знаење на неговиот изговор, пишана форма и значење. Меѓутоа, еден збор е составен од различни аспекти кои што одат многу подалеку и подлабоко.

Во последните декади, со цел да се дефинира што значи да се знае еден збор истражувачите од областа на усвојување на вокабуларот на странски јазик понудиле неколку различни, но комплементарни теоретски рамки. Еден од највлијателните трудови од областа на усвојување на вокабуларот е трудот на Ричардс (Richards, 1976, цитирано во Ма, 2009: 27) „Улогата на поучување на вокабуларот”, кој се состои од осум аспекти: фреквентност, регистар, синтакса, деривации, асоцијации, семантичка вредност и полисемија, со кои тој се обидува да даде систематски преглед за тоа што значи да се знае еден збор. Иако трудот на Ричардс се однесува на изворните говорители на јазикот, веќе триесетина години неговиот труд е основа, двигател на истражувањата и теориите за усвојувањето на вокабуларот на странски јазик, и е од огромно влијание врз понатамошните лингвисти како Елис (Ellis, 1995), Шмит и Меара (Schmitt & Meara, 1997), Шмит и Мекарти (Schmitt & McCarthy, 1997). Иако постојат повеќе адаптации/ модели на класификацијата на Ричардс, сепак основата останува иста, а најпозната е онаа на Нејшн (Nation, 1990: 31).

Базирајќи се на листата на Ричардс за различните аспекти што треба да се знаат за целосно да се знае еден збор, Нејшн (Nation, 1990: 31) се фокусира на три димензии и тоа: форма, значење и употреба, и изготвил листа на аспекти на знаења што секој мора да ги поседува како рецептивно така и продуктивно за комплетно да знае еден збор:

1. Говорната форма на зборот
2. Пишаната форма на зборот
3. Граматичките особини на зборот
4. Колокациите
5. Колку често се употребува зборот
6. Стилските ограничувања на еден збор
7. Концептуалното значење на зборот
8. Асоцијациите со други зборови.

Со ова Ричардс и Нејшн ја поставиле првобитната теоретска рамка која ќе има понатаму влијание врз усвојувањето на вокабуларот и неговата употреба и ќе биде од голема помош за наставниците и нивните методолошки пристапи во поучувањето на нови зборови во наставата по англиски и други странски јазици.

Како што може да се забележи, да се знае еден збор не значи да се знае само неговото значење. Токму спротивното, тоа е еден доста сложен процес кој вклучува добро познавање на многу други аспекти на зборот.

Очигледно е дека учениците по странски јазици не го поседуваат секој аспект на знаење на зборот во даден момент и не во иста мера, некој помалку некој повеќе. Процесот на учење на еден збор Шмит (Schmitt, 1995: 87) го опишал вака: по првичните среќавања на зборот ученикот би имал идеја за едно од значењата на зборот и неговата форма - можеби првата буква, бројот на слогови или општа идеја како се изговара. Како што ученикот сè повеќе го среќава зборот и употребува, разбирањето на формата и значењето на зборот е сè поголемо и постепено други аспекти на знаење на зборот се надоврзуваат. Ова

може да продолжи сè додека ученикот има потполна контрола врз стилските и колокациските аспекти на знаење, а тоа се последните два аспекти на знаење на зборот, за чиешто целосно совладување е потребно ученикот да биде го голема мера изложен на странскиот јазик. Оваа теоретска рамка може многу да им послужи на наставниците за да стекнат подлабоко разбирање за разните аспекти на знаење на еден збор и од таму да одлучат кога и на кои аспекти да обрнат внимание во наставата и како да им помогнат на учениците да ги совладаат истите.

Од целиот тој обем на истражувања, класификации, теоретски поставки итн., класификацијата на Нејшн (Nation, 1990:31) за сега е најопсежната и најцитираната до сега во областа на усвојување на вокабуларот на странски јазици. Тој дава преглед на различните форми на зборот, значенските аспекти кои секој збор ги носи со себе и нивната употреба. Да се знае формата на еден збор ги опфаќа не само пишаната и говорната форма туку и познавање на мноштвото афикси кои влијаат на граматичката функција на зборовите и нивното значење. Да се знае значењето на еден збор подразбира да се знае неговото главно значење но и концептот, референтите и асоцијациите што тој збор го носи со себе. И на крај, да се знае како да се употреби еден збор значи да се знаат граматичките особини на зборот и како се однесуваат зборовите во присуство на други зборови. Понатаму, секој од овие три аспекти се дели на супкатегории и тоа рецептивно и продуктивно знаење. Класификацијата на Нејшн е доста корисна и јасно укажува на тоа колку всушност е сложено да се знае еден збор.

Шмит (Schmitt, 1998) тврди дека едни аспекти на знаење на зборот се учат порано а некои подоцна во текот на изучување на странскиот јазик. Всушност, раните фази на изучување се фокусираат на тоа да се воспостави врска помеѓу формата и значењето на зборот и понатаму се надоврзуваат и останатите аспекти. Што се однесува до формата на зборот, учениците треба да можат да препознаат еден збор кога ќе го слушнат истиот и да го изговораат коректно. Освен тоа потребно е тие да можат да ја препознаат пишаната форма на зборот и да го пишуваат точно. И на крај, учениците треба да се запознаени со правилата за образување нови зборови користејќи афикси со цел да се зголеми нивниот вокабулар. Нејшн (Nation, 2001) објаснува дека кога учениците ќе се сосредочат на овие аспекти, тие ќе ги научат истите имплицитно доколку го среќаваат зборот во различни контексти. Што се однесува на значењето, тврди тој, учениците треба да бидат способни да воспостават врска меѓу значењето на зборот кога ќе го прочитаат или слушнат и исто така да ја употребат точната форма на зборот кога сакаат да искажат одредено значење. Како и да е, сиве овие аспекти не се учат одеднаш, туку постепено. Може да се заклучи дека зборовите не се изолирани единици на еден јазик кои се учат на памет, туку напротив, тие се во постојан сооднос со други зборови и нивните карактеристики.

Да се знаат сите аспекти на „знаење“ на еден збор е доста тешко и комплексно и речиси невозможно дури и за изворните говорители на еден јазик бидејќи тоа ги вклучува: знаење на зборот, поединечно/засебно и системско знаење односно разните карактеристики на зборот и нивната поврзаност со другите зборови во менталниот лексикон (Nation, 2001). Се истакнува дека почетната фаза на учење

еден збор на странскиот јазик е да се воспостави врска меѓу неговата форма и едно од неговите значења и да се фиксира во умот изоставајќи ги другите аспекти на зборот (други значења, употреби, асоцијации...) за во подоцнежната фаза. Ова соодветствува на инкрементната природа на изучување на вокабуларот, односно различните аспекти на знаење на зборот ќе се научат во повеќе фази и степенот на знаење ќе варира во секоја фаза, како што објаснува Шмит (Schmitt, 2005).

4. Вокабуларот и четирите јазични вештини: читање, слушање, пишување и зборување

Секој изучувач на странски јазик има цел да го користи тој јазик на некој начин во дадена ситуација, на пример: разговор со други личности, превод, да слуша документарни емисии, да чита на тој јазик и слично. Кога зборуваме за изучување на странски јазици зборуваме всушност за развивање на четирите јазични вештини: читање и слушање (рецептивни) и зборување и пишување (продуктивни).

Вокабуларот претставува основа, примарна јазична вештина за сите оние кои изучуваат странски јазици и врз основа на тоа знаење се усвојуваат и усовршуваат останатите вештини. Несомнено зборовите имаат главна улога во комуникацијата како пишана така и усна. Ричардс и Ренандја (Richards & Renandya, 2002: 255) велат дека „вокабуларот е суштинска компонента за јазичната компетенција на учениците и претставува основа за тоа колку добро учениците ќе зборуваат, читаат, пишуваат и колку добро ќе го разберат она што ќе го слушнат на странскиот јазик”.

Веќе подолго време се дискутира за тоа дека познавањето на вокабуларот на странскиот јазик е добар и веродостоен индикатор за целокупната јазична компетенција. Со многубројни студии и истражувања направени во областа на усвојувањето на вокабуларот на странски јазици е направено обид, но и се успеало во тоа да се истражат и докажат во целост врските меѓу лексичкото знаење и целокупната јазична компетенција на учениците, со тоа што се утврдило дека во голема мера степенот и обемот на познавање на вокабуларот влијае врз поединечните јазични вештини.

Штаер (Stæhr, 2008, цитирано во Milton, 2009: 67) во неговата статија прави напори да го открие причинско-последичниот однос меѓу обемот на усвоениот фонд на зборови и вештините на читање, пишување и слушање со разбирање кај учениците кои го изучуваат англискиот како странски јазик. Резултатите од неговото истражување ја потврдуваат неговата хипотеза и корелација меѓу обемот на зборовниот фонд и читањето, што всушност се совпаѓа со резултатите од други истражувачи при што се сугерира силна значајна врска меѓу веќеспоменатите варијабли. Имено, колку поголем фонд на зборови на странскиот јазик поседува еден ученик толку поуспешно и полесно ќе прима информации и учествува во значенска пишана или говорна ситуација.

Хакин и Блох (Huskin & Bloch, 1993, цитирано во Folse, 2004: 2) истакнуваат дека истражувањата покажале дека учениците кои изучуваат странски јазици при читањето се повикуваат на нивното знаење на зборовите, и токму недостигот на доволно познавање на зборовите и нивните аспекти на знаење е најголемата

пречка што тие треба да ја надминат. Исто така, Хајнс и Бејкер (Haynes & Baker, 1993, цитирано во Folse, 2004: 2) уште еднаш потврдуваат дека главната пречка за читателите не претставува недостигот на стратегии за читање туку недоволно знаење на зборовите во текстот. Врската меѓу читањето и обемот на вокабулар е сложен, но и динамична. Овој сооднос може да го разгледуваме од две страни, имено: 1) како обемот на вокабуларот се одразува на вештината читање и 2) како вештината читање се одразува на обемот на вокабуларот. Обемот на вокабуларот што еден ученик го поседува може да влијае и врз усвојувањето на граматиката на тој јазик. Според Елис (Ellis, 1995), да се знаат зборовите во еден текст може да има олеснувачки ефект при изучување на граматичките правила.

Едигер (Ediger, 1999: 176) забележува дека „мноштво на зборови се потребни за да може да се пренесат точни пораки и значења при усна или писмена комуникација”. Други емпириски студии (Alderson, 1984; Laufer, 1992; Laufer & Nation, 1999; Qian, 1999; Zimmerman, 2004) исто така покажале дека учениците кои имаат пообеман лексички фонд со леснотија го користат странскиот јазик како рецептивно така и продуктивно. Имено, да се има опширен вокабулар може да има значаен позитивен ефект на вештината на пишување кај учениците кои изучуваат странски јазик и на задачите за слушање со разбирање и зборување.

Од овде произлегува дека односот помеѓу обемот на вокабуларот и останатите јазични вештини е линеарен, односно успешното совладување на јазичните вештини директно зависи од тоа колкав фонд на зборови поседува ученикот. Можеби најсуштинското откритие на сите овие истражувања кои се обидуваат да ја утврдат врската меѓу вокабуларот и останатите четири јазични вештини е важноста и незаменливоста на вокабуларот со цел да се разбере странскиот јазик и да се комуницира на истиот. Резултатите од гореспоменатите истражувања јасно укажуваат на моќна и сериозна корелација меѓу фондот на зборови што една личност го поседува и способноста да чита, пишува, слуша со разбирање и да го говори на странскиот јазик. Генерално сумирано, колку повеќе зборови знае еден ученик толку е поуспешен во изучувањето и употребата на странскиот јазик во која било форма.

5. Заклучок

Сето ова покажува дека откако усвојувањето на вокабуларот на странски јазици и неговата корелација со целокупната јазична компетенција стана главен интерес, проблематика со која се занимаваат многу лингвисти и едукатори предизвика експлозија на статии и емпириски истражувања, теории и класификации кои имаат огромно влијание како врз учениците така и врз наставниците, со што директно и непосредно се револуционизираат методолошките пристапи, а како последица фокусот на граматичката компетенција во наставата по странски јазици се намалува, па сè поголем акцент се става на лексичката компетенција.

Она што најпрво ги засегнало истражувачите е тоа што го сочинува знаењето на еден збор. Многубројни терминологии и класификации биле обелоденети и сите тие, колку и да изгледаат различно имаат еден единствен заклучок: изучувањето на вокабуларот е комплексен и долготраен процес и

се состои од повеќе аспекти, меѓу кои најзначајни се формата, значењето и употребата. Ретко кога зборовите може да ги третираме и разгледуваме како одделни, засебни единици. Учењето на нови зборови е систематско учење, што подразбира постојана корелација и сооднос со други јазични единици, аспекти, димензии. Токму ова ги поттикнало реформите во наставата по странски јазичи. Наставниците не само што треба да одлучат кој вокабулар ќе го презентираат на учениците, туку и кои аспекти ќе им помогнат на учениците успешно да го научат зборот за да го користат активно како рецептивно така и продуктивно. Колку посвесни се учениците за сложеноста на знаењето на еден збор и неговите аспекти, толку поуспешно ќе го консолидираат истиот. Со други зборови, учењето нови зборови треба да го опфаќа процесот на сеќавање на зборовите и способноста да се употребуваат истите во различни контексти кога има потреба од тоа (McCarthy, 1984).

Зборовите се најмоќната алатка со која располагаат учениците од причина што тие го носат значењето на секоја порака. Колку повеќе зборови знаат толку поточно и попрецизно учениците ќе можат да го искажат она што сакаат во пишана или усна комуникација. Зборовите на еден јазик се најосновните значенски единици од кои говорителите понатаму формираат фрази, реченици и подолги јазични состави. Се разбира, како би го зборувале, читале, пишувале или разбирале странскиот јазик ако не знаеме мноштво зборови? Како што Крешен (Krashen, 1989) истакнува, токму затоа луѓето што посетуваат странска земја преферираат да ги земаат речниците со себе наместо книгите по граматика.

Се разбира, гледано од перспектива на учениците а и наставниците, усвојувањето на нови зборови на кој било странски јазик може да звучи застрашувачки, меѓутоа тоа не треба да не обесхрабри. Живееме во свет во кој речиси сè ни е на дофат. Креативните помагала и технолошките иновации не само што се олеснителен фактор за успешно усвојување на вокабуларот, туку и ја поттикнуваат желбата за надоградување на постоечките знаења и збогатување на лексичкиот фонд. Наставниците треба да посветат големо внимание на методите и активностите кои ќе ги имплементираат во нивната настава и да им помогнат на учениците полесно да ги согледаат различните аспекти на знаење на зборовите и несомнено, да креираат ситуации каде учениците ќе можат како продуктивно така и рецептивно да го активираат лексичкото знаење.

Користена литература

1. Ediger, M. (1999). Reading and Vocabulary Development. *Journal of Instructional Psychology*, 26(1), 7-15.
2. Ellis, R. (1995). Modified oral input and the acquisition word meanings. *Applied Linguistics* 16(4), 401-441.
3. Folse, K.S. (2004). *Vocabulary Myths: Applying Second Language Research to Classroom Teaching*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
4. Graves, F.M., August, D. & Mancilla-Martinez, J. (2012). *Teaching Vocabulary to English Language Learners*. Language and literacy series. Teachers College Press.

5. Harmer, J. (1991). *The Practice of English Language Teaching*. London: Longman.
6. Krashen, S.D. (1989). We acquire vocabulary and spelling by reading: Additional evidence for the Input Hypothesis. *The Modern Language Journal*, 73, 440-464.
7. Laufer, B. (1992). How much lexis is necessary for reading comprehension? In P. Arnaud & H. Bejoint (Eds.), *Vocabulary and applied linguistics* (pp. 126-131). London: Macmillan Academic & Professional Ltd.
8. Ma, Q. (2009). *Second Language Vocabulary Acquisition*. Bern: Peter Lang.
9. McCarthy, M. (1990). *Vocabulary*. Oxford: Oxford University Press.
10. McCarthy, M. (1984). A new look at vocabulary in EFL. *Applied Linguistics*, 5, 12- 22.
11. Meara, P. (1980). Vocabulary Acquisition: A Neglected Aspect of Language Learning. *Language Teaching and Linguistics: Abstracts*, 13, 4, 221-246.
12. Milton, J., (2009). Measuring the contribution of vocabulary knowledge to proficiency in the four skills. EUROSLA MONOGRAPHS SERIES 2 L2 vocabulary acquisition, knowledge and use, 57-78.
13. Nation, I.S.P. (2001). *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge: Cambridge University Press
14. Nation. I.S.P. (1990). *Teaching and Learning Vocabulary*. Heinle & Heinle.
15. Pikulski, J. & Templeton, S. (2004). *Teaching and Developing Vocabulary: Key to Long-Term Reading Success*. Current Research IN READING / LANGUAGE ARTS. Available at http://www.eduplace.com/marketing/nc/pdf/author_pages.pdf
16. Richards, C. J. & Renandya, W. (2002). *Methodology of Language Teaching: An Anthology of Current Practice*. New York: Cambridge University Press.
17. Richards, C. J. (1976). The role of vocabulary teaching. *TESOL Quarterly* 10, 1, 77-89.
18. Schmitt, N. (2002). *An Introduction to Applied Linguistics*. London: A Hodder Arnold Publication.
19. Schmitt, N. (2000). *Vocabulary in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge Language Education.
20. Schmitt, N. & McCarthy, M. (1997). *Vocabulary: Description, Acquisition, Pedagogy*. Cambridge: Cambridge University Press
21. Wilkins, A.D. (1972). *Linguistics in language teaching*. Edward Arnold Publishing.
22. Zimmerman, C. & Schmitt, N. (2005). Lexical questions to guide the teaching and learning of words. *CATESOL Journal* 17, 1, 1-7. Available at [http://www.norbertschmitt.co.uk/uploads/zimmerman-c-and-schmitt-n-\(2005\)-lexical-questions-to-guide-the-teaching-and-learning-of-words-catesol-journal-17-1-1-7.pdf](http://www.norbertschmitt.co.uk/uploads/zimmerman-c-and-schmitt-n-(2005)-lexical-questions-to-guide-the-teaching-and-learning-of-words-catesol-journal-17-1-1-7.pdf)